

PROFESOR

prof. Florica Tomoroga

**DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII
PRIN INTERMEDIUL
CURRICULUMULUI INTEGRAT**

EDITURA MERITOCRAT CLUJ-NAPOCA

ISBN 978-630-6502-89-9

prof. Florica Tomoroga

Dezvoltarea creativității prin intermediul curriculumului integrat

EDITURA MERITOCRAT CLUJ-NAPOCA
2022

TEXT © Dezvoltarea creativității prin intermediul curriculumului integrat /prof. Florica Tomoroga

Toate drepturile rezervate autorului

Consilier editorial: lect. dr. Tiberiu Irimia
Lector de carte: ing. drd. Paula Mândrean
Tehnoredactare: prof. Florica Tomoroga
Coperta I-IV: prof. Alexandru Georgiu
Corectura: prof. Florica Tomoroga
Grafică generală: prof. Alexandru Georgiu

Editura Meritocrat Cluj-Napoca
Tel. 0760 607 889, 0741 494 338
e-mail: meritocratcj@gmail.com

© 2022 *Editura Meritocrat Cluj-Napoca*

Toate drepturile grafice asupra acestei ediții aparțin editurii Meritocrat, orice reproducere sau modificare, indiferent de formă și suport, neautorizată urmând să suporte consecințele legii.

Responsabilitatea calității corecturii textului din această carte aparține autorului.

„Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative" (Legea învățământului art 3.2)

Grădinița înregistrează an de an succese în pregătirea copilului pentru școală și viață. Astfel, sarcinile educației preșcolare decurg din scopul general al educației, care vizează dezvoltarea intelectuală, fizică, morală, estetică . Motivația alegerii temei s-a desprins din nevoia de a realiza un cadru optim, care să poată oferi posibilitatea dezvoltării creativității copiilor în cadrul grădiniței prin intermediul noului curriculum integrat, condiție esențială a formării personalității copiilor de vârstă mica.

I.1.CONCEPTUL DE CREATIVITATE Termenul de creativitate își are originea în cuvântul latin „creare ”care înseamnă „a zămălisi ”, „a făuri”, „a crea”, „a naște”.Însăși etimologia cuvântului ne demonstrează că termenul de creativitate definește un act dinamic, care se dezvoltă, se desăvârșește, definește un proces, care cuprinde atât originea cât și scopul. El a fost introdus în psihologie de G.W.Allport, pentru a desemna o formațiune de personalitate.În opinia lui, creativitatea nu poate fi susținută doar de unele dintre categoriile de manifestare ale personalității, respectiv de aptitudini, atitudini sau trăsături temperamentale . Creativitatea este definită în Dicționarul Enciclopedic (1993) drept “trăsătura complexă a personalității umane, desemnând capacitatea de a realiza ceva inedit, original”.

În Dicționarul de Estetică Generală(1972), se insistă asupra fenomenului de producere a unicității și diversității interpretărilor lui. Astfel, în istoria culturii, creația artistică este definită ca: -act delirant, chiar demential sau mistic, impuls al Divinității(Platon) -expresie sesibilă a Ideii Absolute (Hegel) -activitate spirituală prelogică și amorală (B. Croce) -revelație pură (A.Bremond) -un proces patologic (C.Lambrose) sau al dictelui automat (A.Breton) -act gratuit, aleator sau simplu joc(K.Gross) -expresie a sintezei armonioase și superioare a disponibilităților vitale (J.M.Guyau) -proces natural continuat pe planul spiritualității (G.Seailles), etc.

Sociologii înțeleg prin creativitate dispoziția care orientează indivizii și grupurile spre producerea unor invenții. Psihologii înțeleg prin creativitate dispoziția inventivă sau capacitatea de înnoire existentă în stare potențială la orice individ uman și la toate vârstele. Copilul, care-și manifestă permanent mirarea și surpriza, încercând să surprindă ineditul lumii, neinfluențat încă de educația rutinieră, este considerat prototipul creativității. Mai trebuie precizat că, strâns legată de mediul socio-cultura, această tendință naturală, firească a omului, de realizare a sinelui, presupune condiții favorabile spre a se exprima ca ingeniozitate elaborată .Teama față de orice deviere de la normă (convenție, tradiție) sau conformismul social are ca efect dispația oricărei urme de originalitate, fiind capcana în care eșuează creativitatea multor indivizii.

Psihologii au propus diferite modalități de stimularea și măsurare a creativității sub forma unor teste de creativitate.Cele mai cunoscute aparțin lui Joy P.Guilford si E.Paul Torrance.În ele se solicită subiectului analizat să producă numărul maxim de soluții diferite pentru o problemă dată.De exemplu, poate fi vorba de a enumera într-un interval de timp limitat toate utilizările posibile pentru o cutie de carton (ambalaj, pedestal, ascunziș etc.)În astfel de probe, creativitatea este evaluată prin fluiditatea răspunsurilor (numarul variantelor propuse), flexibilitatea lor (numărul de categorii diferite în aceste răspunsuri pot fi clasate) și gradul de originalitate (funcție inversă de frecvența lor în populația de referință).Aceste teste pun accent pe varietatea soluțiilor, altfel spus -pe gândirea divergentă.

Termenul de gândire divergentă a fost lansat și consacrat de J.P.Guilford fiind definit ca gândire multidirecțională, ce reunește următoarele aptitudini de bază :fluiditatea, flexibilitatea și originalitatea.

Fluiditatea se referă la bogăția și rapiditatea debitului asociativ, mai exact la numărul de răspunsuri exprimate .Ea este de mai multe feluri: verbală, ideatică, asociativă și expresională. Fluiditatea este un aspect cantitativ nespecific creativității, întrucât este implicată și în gândirea convergentă.Ea influențează masiv randamentul școlar. Fluiditatea – este posibilitatea de a-ți imagina în timp scurt numeroase imagini sau idei, unele fără utilitate, dar printre ele găsindu-se și cele adecvate soluțiilor căutate; Flexibilitatea este capacitatea de restructurare a traiectoriei gândirii în funcție de noile cerințe.Ea este de mai multe feluri : spontană, când se face din inițiativa subiectului, și adaptivă când, este dirijată.

Flexibilitatea nu înseamnă viteză, ci ușurință de a trece de la o categorie la alta. Originalitatea - este expresia noutății, a inovației; când vrem să testăm aceasta calitate la cineva, ea se poate determina prin rapiditatea statistică a unui răspuns. Anume originalitatea garantează valoarea rezultatului muncii creatoare (Vigotskii L. S., Psihologia artei) Originalitatea este atitudinea subiecților de a da răspunsuri neuzuale, cu frecvență statistică mică.Un mic răspuns va candida la scorul de originalitate, numai dacă va îndeplini două condiții:să aibă un anumit aspect inedit , dar să fie și relevant, adică să corespundă exigențelor realității.

Datorită caracterului preponderent verbal al procesului didactic în învățământul românesc, fluiditatea se dezvoltă continuu, chiar și la 14-15 ani, pe când originalitatea și flexibilitatea regresează.

Gândirea convergentă, spre deosebire de gândirea divergentă, presupune procesul de achiziționare a capitalului informațional.Ponderea decisivă însă în gestiunea creativității revine gândirii divergente, urmată îndeaproape de gândirea convergentă. Într-o cercetare, M.Bejat a încercat relevarea ponderii de implicarea în creativitate a celor două tipuri fundamentale de gândire.Astfel, numărul cel mai mare de indivizi creatori aparțin tipului mixt de gândire (convergent-divergent în proporție de 64%).

Urmează apoi cei cu gândire divergentă (22%), pentru final să se plaseze, în proporție de 14% cei cu gândire de tip convergent.Faptul că tipul mixt de 6 gândire, la care există o îmbinare armonioasă între gândirea convergentă și gândirea divergentă, furnizează numărul cel mai mare de indivizi creatori, plasează într-o lumină nefavorabilă idee inițială a lui Guilford conform căreia creativitatea se rezumă la gândirea divergentă(Roco M., 2004). După P.Popescu-Neveanu, creativitatea presupune predispoziția generală a personalității spre nou, o anumită organizare a proceselor psihice în sistemul de personalitate(Roco M., 2004).

Creativitatea este legată de expresii și creații artistice, de invenții tehnologice sau descoperiri științifice, de comunicare interumană, de educație, de comportamente personale și de mișcările sociale.

Ea semnifică: adaptare, imaginație, construcție, originalitate, evoluție, libertate interioară, talent literar, distanțare față de lucrurile deja existente .Ca formațiune psihică, creativitatea se caracterizează printr-o multitudine de sensuri: productivitate, utilitate, eficiență, valoare, ingeniozitate, noutate, originalitate.

Printr-o definiție mai generală, creativitatea poate fi văzută drept un proces prin care se focalizează într-o sinergie de factori (biologice, psihologici, sociali) întreaga personalitate a individului și care are drept rezultat o idee sau un produs nou, original, cu sau fără utilitate și valoare socială.

În prezent, încă mai persistă în educație un model care se bazează pe formarea unor oameni conformiști, considerându-se ca o educație cât mai completă este mai benefică decât dezvoltarea unei gândiri originale și creative. În societate însă, mai ales în marile companii, se caută tot mai multe persoane creative care, pe lângă alte calități necesare pe care îl ocupă, aduc un plus de originalitate în munca prestată.

Experimentele realizate de-a lungul timpului au ilustrat în grafice o curbă descendentă pe care o urmează creativitatea, acesta fiind mult mai pregnantă la vârstele mici și pierzându-și productivitatea la vârsta adultă. Din acest motiv, este important ca programele educative de la toate niveluri să meargă mai mult în direcția cultivării creativității.

Copilul, care-și manifestă permanent mirarea și surpriza, încercând să surprindă ineditul lumii, neinfluențat încă de educația rutinieră, este considerat prototipul creativității

.Teama față de orice deviere de la normă (convenție, tradiție) sau conformismul social are ca efect dispariția originalității, fiind capcana în care eșuează creativitatea multor indivizi. Preșcolarii creativi se diferențiază de obicei de restul grupului prin diferite comportamente specifice și, dacă li se permite acest lucru, își dezvoltă în mod liber creativitatea. Ei sunt foarte curioși, vin cu soluții neobișnuite, cu idei originale, au inițiativă și un spirit de observație foarte bine dezvoltat, văd conexiuni între elemente aparent fără nicio legătură, pun întrebări adecvate, caută alternative și explorează 7 noi posibilități, manipulează și controlează simultan mai multe idei, învață rapid și ușor au o memorie bună, un vocabular foarte bine dezvoltat, găsesc căi neobișnuite pentru soluționarea problemelor, au o imaginație vie și o capacitate deosebită de a compune povești. Creativitatea implică adaptabilitatea și flexibilitatea gândirii.

În cazul copiilor, accentul ar trebui pus pe proces, adică pe dezvoltarea și generearea de idei originale, care pare să fie baza potențialului creativ. Problemele asociate cu gândirea convergentă au de obicei o singură soluție corectă. Gândirea divergentă, în schimb, cere celui care rezolvă problema generarea mai multor soluții-creative. Pentru o înțelegere corectă a creativității copilului, trebuie să distingem creativitatea de inteligență și talent. Un copil foarte creativ nu este neapărat și foarte inteligent. Creativitatea reprezintă mai mult decât a avea și a folosi un talent artistic.

Prin aplicarea teoriei inteligențelor multiple în procesul de învățământ, curriculum-ul se organizează în jurul celor șapte abilități: lingvistică, logico-matematică, corporal-kinestezică, spațială, muzicală, interpersonală și intrapersonală. Această abordare favorizează crearea ocaziilor pentru dezvoltarea talentelor copiilor și pentru obținerea performanțelor de către aceștia. Raportat la abilitatea artistico-plastică, inteligența vizuală / spațială cuprinde capacitatea de a percepe corect lumea înconjurătoare pe cale vizuală, precum și capacitatea de a recrea propriile experiențe vizuale. Acest tip de inteligență începe să se dezvolte o dată cu actualizare percepțiilor sensorio-motorii.

Percepția vizuală se combină cu un set de cunoștințe prealabile, cu experiență, cu reacții emoționale, cu imagini preexistente pentru a crea o nouă viziune oferită celorlalți ca experiență. Copiii cu inteligență spațială au capacitatea de a percepe cu deosebită acuitate culorile, liniile,

formele, spațiul, pot percepe relațiile dintre aceste elemente. De asemenea, ei pot vizualiza, pot reprezenta grafic imagini în spațiu, pot să-și înțeleagă propria poziție într-un spațiu matriceal. Iecare copil este un miracol.

Fiecare copil poate fi creator și poate rămâne creator și ca adult. Nu este ușor să te dezvolți în spiritul creativității. Orice individ trebuie să își găsească propriile căi prin care să-și valorifice optim energiile creative, însă atunci când există și ajutor pentru aceasta, „a fi creativ” devine ceva concret, creativul devine creator.

Creativitatea nu este apanajul oamenilor „dotați”, „talentați”, deși aceștia ar putea avea un potențial nativ mai mare din care să decurgă un spirit creativ mai prolific. Unul din factorii cruciali în creativitate este motivația de a te manifesta creativ ca atare, de prezența și inducerea ei depinzând realizările. Aptitudinile și deprinderile ne arată ce poate să facă un copil, pe când motivația ne arată ce va face. Mediul social al copiilor (familia, grădinița mai ales) poate produce un impact semnificativ asupra motivației lor.

Practic vorbind, concentrarea asupra motivației ar putea fi mult mai utilă pentru dezvoltarea spiritului creativ decât concentrarea asupra talentului, ceea ce ne conduce la ideea că este mult mai facil să se îmbunătățească mediul unui copil decât să i se modifice personalitatea, tendințele native sau să i se mărească resursele de talent .

Prin creativitate se înțelege capacitatea sau aptitudinea de a realiza ceva original. Actul creator este însă un proces de elaborare prin invenție sau descoperire, cu ajutorul imaginației creatoare, a unor idei sau produse noi, originale de mare valoare și aplicabile în diferite domenii de activitate.

În cadrul unor școli psihologice au fost formulate mai multe teorii asupra creativității: - teoria asociaționistă, elaborată de Nednik(1962), care consideră creativitatea un proces de organizare și transformare a unor elemente asociative în combinații noi, pe baza gândirii; -teoria gestaltistă(configuraționistă) definește creativitatea ca produs al imaginației(nu a gândirii logice), cu ajutorul căreia sesizăm brusc lacunele din configurația întregului, completându-le; -teoria transferului îl are ca reprezentant pe J.p.Guilford.El concepe creativitatea ca o etapa a învățării, transferabilă și în alte domenii de activitate. 9 Unii specialiști relevă influența unor factori de personalitate sau neagă importanța inteligenței, atribuind-o imaginației (Wertheimer).Dacă inteligența este o formă superioară de organizare și de echilibru a structurilor cognitive și dacă a înțelege și a inventa sunt principalele ei funcții (Piaget), atunci nu putem vorbi de nici un proces creativ fără participarea inteligenței orice persoană cu o inteligență normal dezvoltată este mai mult sau mai puțin creativă.Inteligența nu înseamnă neapărat creativitate, întrucât nu toți oamenii inteligenți sunt creativi.

Distincția între noțiunile: “persoana creatoare” și “creativitate” sau “comportament creator”: primul termen se rezervă pentru desemnarea individului care aduce o contribuție de mare valoare în artă,știință .El este prin definiție un individ superior, iar contribuția sa este inedită sau originală nu pur și simplu prin prisma cunoașterii umane în sensul ei absolut. „Comportamentul” se poate referi la produsele noi nu numai în ce privește situarea lor în afara experienței trecute a individului.Comportamentul individului trebuie să manifeste un nivel înalt de sinteză, originalitate și relevanță față de problema abordată spre a-l putea califica drept “creativitate”.

„Comportamentul creator” va fi descoperit mai frecvent în oricare populație data decât la persoanele creatoare și e de așteptat ca acest comportament să fie normal atribuit în aceasta populație, în același fel ca majoritatea caracteristicilor fizice și psihice. Studiată intens în ultimele decenii, fapt ușor justificabil prin prisma majorei importanțe sub raport teoretic, dar în special sub aspect practic, al nevoilor societății moderne, creativitatea reprezintă un fenomen general uman.

Toți oamenii sunt creativi ca potențial, dar numai unii devin creatori, adică își convertesc latențele creative în fapt, se manifestă creativ. I.A Taylor distinge, pe baza analizei valorii produselor creative, cinci niveluri ierarhice de creativitate la care se pot situa indivizii, fiecare nivel implicând experiențe psihologice diferite și variind mai mult în amploare și profunzime decât ca tip.

- Primul nivel îl constituie creativitatea expresivă. Exemple de creativitate expresivă sunt desenele spontane ale copiilor. Caracteristicile acestor produse, prin extensie ale creativității expresive sunt spontaneitatea și libertatea de expresie în primul rând, originalitatea, claritatea, abilitatea, valoarea prezentându-se ca derivate. Se consideră, pe de o parte, că cu cât se oferă mai mult copilului posibilitatea de a fi spontan și independent, cu atât mai creator va fi mai târziu, iar pe de altă parte, că sunt deosebit de dăunătoare pentru dezvoltarea creativă a copilului, o apreciere critică, defavorabilă asupra desenelor acestuia (că nu seamănă cu nimic, că nu ar fi colorate adecvat, că nu ar avea proporții corespunzătoare etc.) Libertatea de alegere și manifestare în desen există sub forma posibilității de a realiza orice pornește de la figura/forma de bază dată (forma de bază impusă este singura limitare).

- Al doilea nivel îl constituie creativitatea productivă. În acest stadiu individul, 10 însușindu-și anumite informații și tehnici, a ajuns la un nivel nou de îndemânare și de realizare a unui produs științific sau artistic finit. Se remarcă acum tendința spre restrângerea și controlarea jocului liber și spre dezvoltarea unor tehnici, a unor priceperi necesare producerii de lucrări finite.

- Al treilea nivel îl constituie creativitatea inventivă. Ea constă în ingeniozitatea acțiunii cu materiale, tehnici, metode. Creativitatea inventivă implică flexibilitatea în perceperea de relații noi și neuzuale între părți anterior separate. Această formă nu contribuie, însă direct la elaborarea de idei fundamentale noi care sunt produsul unei creativități de ordin superior ci doar la o nouă utilizare a unor elemente vechi.

- Al patrulea nivel, creativitatea inovativă implică modificarea fundamentelor unui întreg domeniu al științei, artei etc. și iese din discuție la această vârstă (preșcolaritate).

- Al cincilea nivel, creativitatea emergentă (imprevizibilă) este cea mai înaltă și mai rară formă. La acest nivel se dezvoltă principii sau ipoteze cu totul noi, în jurul cărora se construiesc noi școli. De asemenea, nu poate fi vorba de a considera la preșcolari posibilitatea atingerii acestui nivel. Perioada preșcolară este una dintre perioadele de intensă dezvoltare psihică. Presiunea structurilor sociale, culturale, absorbția copilului în instituțiile preșcolare solicită toate responsabilitățile lui de adaptare

. Diferențele de cerințe din grădiniță și din familie solicită, la rândul lor, o mai mare varietate de conduite. Ca atare, contradicțiile declanșează dezvoltarea explozivă a comportamentelor, a conduitelor sociale diferențiate, a câștigării de modalități diverse de activități. În copilărie, activitatea de investigație se amplifică. Copilul preșcolar este neobosit în cercetarea noului; mereu curios el vrea să vadă, să audă, să știe tot. Curiozitatea este trezită nu

numai de obiectele perceptibile; el începe să se intereseze și de legăturile interne, cauzale care există între fenomene. Interesul de cunoaștere al copilului se manifestă prin întrebarea „de ce” caracteristică acestei vârste, cu un maxim al frecvenței între 4 ani jumătate și 5 ani jumătate.

La vârsta preșcolară mică se trece de la o stare de relativ echilibru general în procesul adaptării la condițiile mediului familial, la o stare de mai mare expansiune și instabilitate. Se amplifică și capacitățile simbolistice, funcțiile mentale imaginative și cele de comunicare. Caracteristică este cunoașterea gustului și a capacităților de fabulare.

I.2.DEZVOLTAREA ȘI STIMULAREA CREATIVITĂȚII

Multă vreme s-a considerat creativitatea ca fiind apanajul unei restrânse minorități. Desigur, nu sunt mulți cei capabili de a ajunge la nivelurile creativității inovatoare sau emergente. Astăzi se consideră însă 11 că orice om normal poate dovedi o creativitate, ducând la mici invenții, într-un domeniu sau altul. E nevoie ca el să fie pus în condiții favorabile care să permită dezvoltarea posibilităților sale native. Dezvoltarea creativității și a inteligenței copiilor presupune stimularea la copii a curajului de a expune propriile idei, de a elabora o strategie de lucru și de a nu aștepta soluții din partea adulților.

Creativitatea, așa cum spune Harris(1998) este o capacitate: aceea de a imagina sau de a inventa ceva nou; este o atitudine: aceea de a accepta schimbarea și noutatea, disponibilitatea de a „te juca” cu idei și posibilități, o flexibilitate în concepții, un obicei de a căuta moduri pentru a îmbunătăți lucrurile; este un proces: persoanele creative muncesc mult și continuu pentru a îmbunătăți idei și soluții, găsind alternative și redefiniri pentru munca lor.

Pentru stimularea creativității și inteligenței copiilor se pot utiliza metode noi, interactive care să stimuleze curiozitatea și să dea libertate de exprimare copiilor, cum ar fi: metoda „Brainstorming”, „Brainwriting”, tehnica „Ciorchinelui”, metoda „Cubului”, „tehnica viselor” Aceste metode și tehnici pot fi folosite cu succes în toate categoriile de activități având ca finalitate dezvoltarea flexibilității gândirii, dezvoltarea originalității răspunsurilor preșcolarilor, dezvoltarea gândirii divergente; oferă posibilitatea manifestării libere, spontane a imaginației copiilor; crește productivitatea creativității individuale ca urmare a interacțiunii membrilor grupului.

Interactivitatea grupului de preșcolari presupune atât cooperarea, definită ca „formă motivațională” a afirmării de sine, incluzând activitatea de avansare proprie în care individul rivalizează cu ceilalți pentru dobândirea unei situații sociale sau a superiorității, cât și competiția, care este o „activitate orientată social, în cadrul căreia individul colaborează cu ceilalți pentru atingerea unui țel comun” (D.Ausubel,1981).

Există o dinamică intergrupală cu influențe favorabile în planul personalității, iar subiecții care lucrează în echipă sunt capabili să aplice și să sintetizeze cunoștințele. În moduri variate și complexe, învățând în același timp mai temeinic decât în cadrul grupului individual

. Avantajele interacțiunii grupului sunt: activitatea de grup este stimulativă în rezolvarea sarcinilor complexe iar obținerea soluției este facilitată de emiterea soluțiilor multiple și variate; - stimulează efortul și productivitatea, dezvoltă capacitățile copiilor de a lucra în echipă. -dezvoltă inteligențele multiple, capacități specifice inteligenței lingvistice(ce implică sensibilitatea de a vorbi și de a scrie), inteligența logico-matematică(ce constă în capacitatea de a analiza logic problemele, de a realiza operații matematice, de a face deducții), inteligența spațială(care se

referă la capacitatea, potențialul de a recunoaște și de a folosi patternurile spațiului), inteligența interpersonală(capacitatea de a înțelege intențiile, motivațiile, dorințele celorlalți creând oportunități în munca colectivă), inteligența naturalistă(care face omul capabil să recunoască, să clasifice și să se inspire din mediul înconjurător) și inteligența morală(preocupată de reguli, comportament, atitudini).(Gardner H,1993). 12 -stimulează și dezvoltă capacități cognitive complexe (gândirea divergentă, gândirea critică, gândirea laterală- capacitatea de a gândi și de a cerceta lucrurile în alt mod, de a relaxa controlul gândirii). -munca în grup permite împărțirea sarcinilor și responsabilităților în părți mult mai ușor de realizat. -timpul de soluționare al problemelor este de cele mai multe ori mai scurt în cazul lucrului în grup decât atunci când se încearcă găsirea rezolvărilor pe cont propriu. -cu o dirijare adecvată, învățarea prin cooperare dezvoltă și diversifică priceperile, capacitățile și deprinderile sociale ale elevilor. -interrelațiile dintre membri grupului, sporește interesul pentru o temă sau o sarcină dată, motivând preșcolarii pentru învățare. -lucrul în echipă oferă copiilor posibilitatea de a-și împărtăși părerile, experiența, informațiile. -se reduce la minim blocajul emoțional al creativității; -interacțiunea colectivă are ca efect și dobândirea unor comportamente tolerante față de opiniile celorlalți.

Învățământul modern preconizează o metodologie axată pe acțiune, operatorie, care să solicite mecanismele gândirii, ale inteligenței, ale imaginației și creativității. Educatorul trebuie să cunoască și să folosească adecvat metodele și tehnicile de predare-învățare menite să stimuleze activismul și creativitatea copiilor. Educatorii care respectă ideile copiilor îi ajută să gândească și să-și rezolve problemele singuri. Copiii care sunt liberi să greșescă, să exploreze și să experimenteze, se vor simți liberi să inventeze, să creeze și să găsească multiple modalități de rezolvare a situațiilor întâlnite.Copilului trebuie să-i dai libertatea să greșescă și să învețe făcând diferite lucruri, astfel activitățile vor fi mai eficiente și mai distractive, dând farmec imaginației și învățării .

Astfel, educatorii ar trebui: să accentueze procesul și nu produsul,să asigure un mediu care să permită copiilor să exploreze și să se joace fără restricții, să primească cu deschidere și bunăvoință ideile copiilor și să nu-i forțeze să gândească ca adulții, să ofere timp copiilor să exploreze toate posibilitățile,să spună copiilor că orice problemă are mai multe soluții, să nu descurajeze copiii spunându-le că ideile lor nu sunt practice. Educatorul poate oferi activități cu multiple oportunități pentru un comportament creativ. Pot propune obiective care cer muncă originală, învățare independentă, proprie inițiativă și experimentare.

Un educator care va reuși să elimine din calea copiilor blocaje precum:existența unui singur mod corect de face lucrurile, obligând copii să fie realiști, fără a-i lăsa să viseze,comparând copii între ei, descurajând curiozitatea copiilor, va constata în timp că „la a căror formare a contribuit vor deveni oameni echilibrați, inteligenți și originali.” „Pedagogia modernă nu caută să impună nici un fel de rețeta rigidă, dimpotrivă, consideră că fixitatea metodelor, conservatorismul educatorilor, rutina excesivă, indiferența etc. aduc mari prejudicii efortului actual de ridicare a învățământului pe noi trepte; ea nu se opune în nici un fel inițiativei și 13 originalității individuale și colective de regândire și reconsiderare în spirit creator al oricăror aspecte care privesc perfecționarea și modernizarea metodologiei învățământului de toate gradele.În fond creația în materie de metodologie, înseamnă o neconținută căutare, reînnoire și îmbunătățire a condițiilor de muncă în instituțiile școlare.” (Ion Cerghit, 1997)

Luând în considerare toate aceste aspecte, educatorul trebuie să-și revizuiască metodele de lucru și să adopte o atitudine deschisă către nou în scopul unei educații bazate pe independența

copilului. O educație, a copilului, de calitate este o educație bazată pe experimentare, libertatea de a expune propriile idei și sentimente, exploatarea celor din jur fără restricții, încurajarea creativității.

Toate acestea vor duce la dezvoltarea inteligenței copiilor într-un mod relaxat și original. Educatoarea are menirea să îndrume formarea copilului într-o perioadă de mare importanță pentru devenirea acestuia. În învățământul actual, problema care se pune nu este aceea a obținerii unor rezultate anume, ci a dezvoltării maxime a potențialului fiecărui copil.

Acest lucru presupune ameliorări la nivelul conținutului de învățământ, sub următoarele aspecte: calitatea educatorului, autoeducația și educația permanentă, conducerea științifică a învățării, cunoașterea copilului. Actul creației, prezent de la cea mai fragedă vârstă, trebuie stimulat permanent prin crearea unor condiții optime manifestării creativității.

Am abordat tematica propusă de inițiatorii proiectului ECOPICTURA pentru a evidenția posibilitățile creative ale preșcolarilor și importanța formării unor personalități creative puternice. Preșcolaritatea este vârsta la care este imperios necesară stimularea potențialului creativ al copilului, necunoscut sau neexprimat încă, prin cunoașterea și stimularea aptitudinilor, prin mobilizarea 14 resurselor existente și prin susținerea manifestării lor prin mobilizarea intrinsecă.

De la această vârstă trebuie cultivate unele valori, originalitatea, perseverența, interesele cognitive, dar și artistice. Ideea dezvoltării creativității copiilor, pusă insistent în ultima vreme, pune educatorului o serie de probleme privind modul de manifestare a creativității, factorii și metodele de stimulare a creativității, modalități de evaluare a creațiilor plastice ale copiilor.

Dezvoltarea creativității presupune stimularea la copii a curajului de a emite ipoteze, chiar hazardate (evident, nu absurde), capacitatea de a aprecia în ce măsură este plauzabilă o anumită ipoteză, de a elabora o strategie de lucru și nu de aștepta de-a gata soluțiile adulților. Harison (1998) oferă una dintre cele mai bune descrieri ale creativității.

- este o capacitate: aceea de a imagina sau de a inventa ceva nou ;
- este o atitudine: aceea de a accepta schimbarea și noutatea, disponibilitatea de „a te juca” cu idei și posibilități, o flexibilitate în concepții, un obiect de a căuta moduri pentru îmbunătățirea lucrurilor;
- este un proces: persoanele creative muncesc mult și continuu pentru a îmbunătăți idei și soluții, găsind alternative și redefiniri pentru munca lor. Creativitatea nu trebuie confundată cu talentul, îndemânarea sau inteligența. Creativitatea nu înseamnă neapărat a face ceva mai bine decât ceilalți; înseamnă a gândi, a explora, a descoperi și a imagina. Ideile se regăsesc în toate aspectele vieții în plină dezvoltare a unui copil, creativitatea poate fi învățată zilnic.

Multă vreme creativitatea a fost considerată apanajul exclusiv al unei minorități restrânse, ceea ce este adevărat dacă ne gândim la nivelul creativității inovatoare și la cel al creativității emergente.

Distingându-se mai multe trepte calitative în creație și observând cum și eforturile de gândire obișnuită implică ceva nou, cel puțin pentru persoana aflată în impas, astăzi nu se mai face o separare netă între omul obișnuit și cel creator. Orice om normal poate realiza o îmbunătățire în munca sa, o mică inovație sau invenție.

Ca dovadă că, în multe țări, numărul inventatorilor cu brevet e de ordinul zecilor și chiar al sutelor de mii. Pentru a se ajunge la o astfel de performanță e nevoie de o preocupare specială, de condiții favorabile dezvoltării creativității, în adevăr, asistăm astăzi la deschiderea unor „cursuri de creativitate” și chiar „școli de inventică”. Ce se poate face pentru stimularea creativității ?

Mai întâi, trebuie să fim conștienți și să combatem anumite piedici în calea manifestării imaginației. Asemenea obstacole exterioare sau inerente individului sunt denumite de obicei blocaje. Educația nu este un proces limitat, spațial și temporal cu incidență determinată asupra biografiei personale. formarea individului după principii etice și axiologice solide trebuie să devină un proces continuu, o coordonată a școlii și a societății românești.

Transformarea educației într-un proces permanent este imperativ pentru lumea contemporană. Îndeplinirea acestora reclamă efortul solidar al familiei, al 15 școlii de toate gradele, al instituțiilor cu profil educativ și al mass-media, care prin impactul covârșitor asupra audienței poate deveni o tribună a educației. Individul, aflat în centrul acestui proces, trebuie ajutat să-și formeze o concepție corectă asupra existenței, întemeiată pe moralitate și respect social, să adopte drept puncte de reper valori autentice și să se integreze armonios în societate

. Școala, oricât de bine ar fi organizată, oricât de bogat ar fi conținutul cunoștințelor pe care le comunicăm elevului, nu poate da satisfacție setei de investigare și cutezanță creatoare, trăsături specifice copiilor. Ei au nevoie de acțiuni care să le lărgescă lumea lor spirituală, să le împlinească setea lor de cunoaștere, să le ofere prilejul de a se emoționa puternic, de a fi în stare să iscodească singuri pentru a-și forma convingeri durabile.

Activitățile extracurriculare contribuie la adâncirea și completarea procesului de învățământ, la dezvoltarea înclinațiilor și aptitudinilor elevilor, la organizarea rațională și plăcută a timpului lor liber. Ele prezintă unele particularități prin care se deosebesc de activitățile din cadrul lecțiilor. Aceasta se referă la conținutul activităților, durata lor, la metode folosite și la formele de organizare a activităților. Conținutul acestor activități nu este stabilit de programa școlară, ci de către cadrele didactice, în funcție de interesele și dorințele copiilor. Având un caracter atractiv, copiii participă într-o atmosferă de voie bună și optimism, cu însuflețire și dăruire, la astfel de activități.

Activitățile extracurriculare pot îmbrăca variante formate: spectacole cultural-artistice, excursii, vizite, cercuri pe discipline sau cercuri literare, întreceri sportive, concursuri etc. Alegerea din timp a materialului și ordonarea lui într-un repertoriu cu o temă centrală este o cerință foarte importantă pentru orice fel de activitate extracurriculară. Creativitatea copiilor este stimulată încă de la vârsta preșcolară și este continuată la școală prin practicarea unor jocuri specifice vârstei acestora. Se știe că jocul este esența și rațiunea de a fi a copilăriei. Prin joc, copilul aspiră la condiția adultului. Jocul socializează, umanizează, prin joc se realizează cunoașterea realității. Se exersează funcțiile psihomotrice și socioafective, el are rolul de a bucura, destinde, delecta, de a crea confort spiritual, de a compensa terapeutic tensiunea și neîmplinirile individuale.

Concursurile pe diferite teme sunt, de asemenea, momente deosebit de atractive pentru cei mici. Acestea dau posibilitatea copiilor să demonstreze practic ce au învățat la școală, acasă, să deseneze diferite aspecte, să demonteze jucării. Concursurile cu premii sunt necesare în dezvoltarea creativității copiilor și presupun o cunoaștere aprofundată a materiei învățate.

Întrebările pot cuprinde: interpretare, recitare, priceperi și deprinderi formate în activitățile practice. Serbarea școlară reprezintă o modalitate eficientă de cultivare a 16 capacităților de vorbire și înclinațiilor artistice ale elevilor. Prin conținutul vehiculat în cadrul serbării, elevii culeg o bogăție de idei, impresii, trăiesc autentic, spontan și sincer situațiile redade.

Stimularea și educarea atenției și exersarea memoriei constituie obiective importante care se realizează prin intermediul serbării. Intervenția, la momentul oportun, cu rolul pe care îl are de îndeplinit fiecare elev și susținută de suportul afectiv-motivațional, contribuie la mărirea stabilității atenției, iar cu timpul sporește capacitatea de rezistență la efort. Lectura artistică, dansul, cântecul devin puternice stimulări ale sensibilității estetice. Valoarea estetică este sporită și de cadrul organizatoric: sala de festivități, un colț din natură (parcul sau grădina școlii) amenajate în chip sărbătoresc.

Contribuția copilului la pregătirea și realizarea unui spectacol artistic nu trebuie privită ca un scop în sine, ci prin prisma dorinței de a oferi ceva spectatorilor: distracție, înălțare sufletească, plăcerea estetică, satisfacție toate acestea îmbogățindu-le viața, făcând-o mai frumoasă, mai plină de sens. Este un succes extraordinar, o trăire minunată, când reușește să trezească o emoție în sufletul spectatorilor. Reușita spectacolului produce ecou în public, iar reacția promptă a spectatorilor îi stimulează pe copii să dea tot ce sunt în stare. O activitate deosebit de plăcută este excursia. Ea ajută la dezvoltarea intelectuală și fizică a copilului, la educarea lui cetățenească și patriotică. Excursia îl reconfortează pe copil, îi prilejuește însușirea unei experiențe sociale importante, dar și îmbogățirea orizontului cultural științific.

Prin excursii elevii își suplimentează și consolidează instrucția școlară prin însușirea a noi cunoștințe. Ea reprezintă finalitatea unei activități îndelungate de pregătire psihologică a elevilor, pentru a-i face să înțeleagă excursiile nu numai din perspectiva evadării, din atmosfera de muncă, ci și ca un act de ridicare a nivelului cultural. Vizionarea în colectiv a filmelor este o activitate foarte îndrăgită de copii, nu numai datorită fascinației pe care imaginea filmului o exercită asupra lor, ci și dorinței de a se afla în grupul prietenilor și colegilor cu care pot să facă schimb de impresii. Un rol deosebit în stimularea creativității îl constituie biblioteca școlară, care îl pune pe copil în contact cu cărți pe care acesta nu le poate procura. Lectura ajută foarte mult la dezvoltarea și îmbogățirea vocabularului cu cuvinte și expresii frumoase pe care să le folosească oriunde. Nu este domeniu al activității umane în care să nu manifeste o puternică înrâurire actul educativ din activitatea extracurriculară

METODE ȘI PROCEDEE SPECIFICE DEZVOLTĂRII CREATIVITĂȚII

a. Metoda Braistorming O tehnică a gândirii divergente elaborată de Henry Osborne prin care se poate educa activitatea creatoare (artistică) a copiilor este metoda Braistorming (asaltul de idei). Prin ea se organizează o situație problemă care permite copiilor să facă mai multe propuneri de idei, excluzând orice formă de critică sau de discuție. Această metodă poate avea mai multe stadii și anume :

I. stadiul bucuriei roșii care începe odată cu emulația (încălzirea) gândirii preșcolarilor/elevilor și care se produce la prezentarea (într-o formă interesantă) a problemei de către educatoare/ învățător.

II. stadiul bucuriei verzi (de trecere liberă a ideilor) în care elevii gândesc și propun idei ce provoacă la rândul lor formularea altor idei și care sunt consemnate, de exemplu într-un caiet, de doi elevi.

III. stadiul bucuriei roții (de staționare a ideilor) în care elevii, de comun acord, sortează ideile (consemnate în caiet) după următoarele criterii : este prea greu de realizat; este mai ușor de realizat; nu se poate realiza ; soluția este prea costisitoare ; necesită timp îndelungat; este bună, originală, cu o mare forță de expresie etc.. Se alege ideea cea mai bună.

Aceasta se schițează pe tablă (de un elev sau de învățător) iar elevii o realizează în lucrările lor, cu condiția însă ca ei să țină seama de unele indicații care se găsesc scrise pe o planșă așezată în fața lor (a clasei) și anume :

1. adaugă un element;
2. scoate o parte (ceva) ;
3. schimbă culoarea (gama cromatică, dominantă etc.);
4. schimbă sau adaugă alte materiale (tehnici de lucru) ;
5. ordonează altfel părțile componente ;
6. organizează altfel împărțirea suprafeței ;
7. schimbă adâncimea (perspectiva);
8. modifică construcția formei, stilul, factura etc.

Cea mai răspândită metodă ”brainstorming”, ceea ce înseamnă ”furtuna creierului” termen tradus la noi în țara prin ”asaltul de idei”. Ea se bazează pe convingerea că atunci când suntem într-o perioadă de relaxivă ” iluminare”, adică ne vin în minte tot felul de idei, nu trebuie să le încercăm să le analizăm critic, deoarece rareori prima părere este ce mai bună, ori analiză inhibă apariția altor sugestii.

Deci, să amânăm evaluarea. Brainstormingul se aplică de obicei în grup, în care 10 sau 12 persoane de diferite profesii debitează (pe rând) tot ce le vine în minte în legătură cu problema abordată, fără nici o preocupare critică, fără nici o discuție. Ideile emise de un participant pot suscita asociații valoroase altor participanți. De aceea se obțin în 50-60 de minute mult mai multe idei, decât s-ar fi găsit când fiecare ar fi lucrat separat. Ideile acestea notate de un secretar sunt studiate ulterior de specialiști și uneori, cele care păreau a fi absurde au sugerat soluțiile cele mai interesante.

De aceea brainstormingul se aplică frecvent în multe întreprinderi și institute din occident. Mai sunt și alte procedee, unele ” intuitive”, altele ”analitice” care sunt de natură să favorizeze apariția unor soluții neașteptate (3, p.177 și urm.). Astfel de procedee nu pot fi utilizate în învățământ, cel puțin în cadrul lecțiilor dar din practicarea lor s-au desprins concluzii privind strategia și tactica necesară pentru a cultiva creativitatea la elevi.

b. Metoda sinectică Este de asemenea o metodă care vizează dezvoltarea gândirii divergente astfel: educatoarea împarte problema în mai multe părți (secțiuni) pe care le comunică pe rând copiilor, apropiindu-se, prin analogii și metafore de miezul ei. Rezolvarea este amânată până când ea constată că elevii au găsit soluții eficiente (cu 30 diferite efecte plastice expresive). Abia atunci ea anunță în ce constă esența problemei. Pe baza analizei, copiii stabilesc care dintre lucrările lor o prezintă mai clar și mai expresiv.

De pildă, educatoarea propune copiilor să acopere mai întâi suprafața foii de desen cu o tentă (acuarelă) din culoarea preferată. Apoi cere să deseneze cu pensula cu o culoare contrastantă, mai închisă sau mai deschisă, unul sau doi pomi tineri, ale căror ramuri par că sunt mișcate de vânt, și iar pot fi așezați oriunde în pagină, în continuare, învățătorul solicită elevii să deseneze o cale ferată ușor șerpuită, dar care să treacă de exemplu prin spatele pomilor (pomului).

Paralelă cu această cale ferată să se deseneze apoi o autostradă, dar care să treacă prin fața pomilor (pomului). Urmează ca elevii să aleagă și să-și completeze desenele cu alte elemente pe care educatoarea sau ei le propun : stâlpi de telegraf înalți, case prietenoase, dealuri leneșe, munți semeți, soare vesel, nori călători, păsări zglobii, autoturisme sprintene, tren gălăgios, gară singuratică, oameni grăbiți etc., dar toate împreună să exprime și ideea de mișcare.

După ce desenele au fost terminate, învățătorul anunță esența problemei : rolul culorii dominante în compoziția plastică. Acest rol se subliniază și prin analiza unor lucrări mai reușite și cu dominante de culori diferite. De exemplu elevii arată că prin dominantă cromatică (tenta care a acoperit mai întâi suprafața foii de desen) s-au armonizat (înfrățit) culorile care au fost folosite ulterior și astfel s-au obținut o mai mare unitate (închegare) și expresivitate, întrucât expresivitatea elementelor componente, (deși diferită) ale compoziției a fost subliniată de expresivitatea dominantei cromatice. Prin tehnicile educării gândirii creatoare (artistice) a elevilor se caută strategii în vederea dezvoltării gândirii lot- divergente prin care să se evite blocajele și să se găsească cât mai multe soluții practice de lucru chiar dacă se operează cu aceleași elemente.

c. Metoda exercițiului Dintre metodele didactice tradiționale principala metodă din cadrul activităților artistice plastice este exercițiul. Această metodă ajută la înlăturarea excesului de teoretizare a explicațiilor învățătorului, dezvoltă la elevi capacitatea de a munci organizat și de a transpune în imagini grafice observările lor. Prin exerciții elevii își perfecționează acuitatea vizuală, spiritul de observație, deprinderea de a corela elementele componente ale formelor mai întâi într-o sinteză unitară, și apoi a acesteia cu ambianța estetică înconjurătoare; dar, mai ales ei dobândesc unele deprinderi practice legate de cunoașterea diferitelor procedee ale unor tehnici de lucru (exemplu : fluidizarea, fuzionarea culorilor, amestecuri cromatice, divizarea tușelor etc.). Se știe că prin exercițiu chiar și când acesta este organizat în forma exercițiului -joc el nu repetă uniform și monoton aceleași acțiuni.

Din contră se folosesc acțiuni asemănătoare cu primele (nu identice), dar care se integrează acestora întrucât vizează același scop. Prima acțiune a unui exercițiu -joc poate să urmărească ca preșcolarii să învețe cum să întindă uniform tenta de culoare pe o anumită porțiune din suprafața foii de desen într-un anumit timp și ritm. În a doua acțiune ei vor învăța să întindă culoarea plecând de la închis spre deschis, pe alta porțiune a foii de desen, iar în a treia acțiune elevii vor colora în continuare.

Plecând invers de la închis spre deschis, în urma 31 acestui exercițiu elevii dobândesc deprinderea de a reda mai ușor diferitele valori ale unor culori. Experiența ne arată că cu cât aceste acțiuni se sprijină pe mai mult interes din partea elevilor, cu atât efortul lor va fi depus cu mai multă bunăvoință și chiar cu mai multă plăcere. Se știe că exercițiile întăresc și legăturile asociative. Ele asigură trăinicia păstrării și dezvoltă capacitatea copiilor de actualizare, dar numai cu o condiție, ca acestea să le organizeze fără recorduri de răbdare. Metoda exercițiului poate fi înnoită -și prin încadrarea ei într-un sistem de alte exerciții. De pildă: - exerciții de observare a unor însușiri estetice ale formelor care nu se pot distinge ușor.

La prima vedere ; - exerciții de cercetare și documentare asupra unor soluții legate de unele probleme de limbaj plastic (exemplu : cum s-a rezolvat problema liniilor plastice; a contrastului închis-deschis în compoziția plastică etc.) exerciții de dobândire a cunoștințelor legate de unele tehnici de lucru (modelare, modularea culorilor);

- exerciții de dezvoltare a memoriei vizuale și a imaginației creatoare (exemplu : exerciții de asociere, prin analogie, corespondențe, de disociere, de combinare a unor forme sau a altor elemente plastice), prin care să se descopere noi modalități de exprimare artistică

- plastică a ideilor, sentimentelor, emoțiilor; exerciții de dezvoltare a spiritului de invenție și de creație (exemplu : exerciții de metamorfozare a formelor sau de anamorfozarea formelor în viziuni inedite etc.).

d. Metoda demonstrației Prin metoda demonstrației învățătorul poate să folosească și unele materiale intuitive (planșe, albume de artă, diafilme etc.) pentru a arăta preșcolarilor diferite modalități de materializare a ideilor; a informațiilor etc. în acest fel ele capătă contur câștigând precizie, deoarece astfel se evită înțelegerea greșită de către elevi a problemelor și se clarifică scopul urmărit în cadrul activităților lor artistice plastice. Este bine ca învățătorul să-și organizeze în așa fel demonstrația încât preșcolarii, concomitent să aplice și în practică cele demonstrate convingându-se, prin propria lor experiență. Important este ca în timp ce preșcolarii cercetează exemplele dale, educatoarea să îi ajute pe cale verbală, să-și organizeze percepția punându-i să verbalizeze cele observate.

e. Metoda explicației Metoda explicației constă în dezvăluirea de către educatoarea a esențialului unor probleme noi, De exemplu, obținerea unității unei compoziții plastice prin folosirea unui centru de interes sau prin folosirea dominantei cromatice etc.

Este bine ca explicația să fie transmisă printr-un vocabular viu, clar, adecvat și sugestiv, educatoarea, în timpul explicației unor noțiuni plastice, trebuie să aibă în vedere că volumul atenției la preșcolar este redus și că ei nu poale să realizeze în aceeași timp mai multe acțiuni.

Capacitatea lui de concentrare a atenției sporește odată cu vârsta. Starea de atenție a preșcolarului consumă energie, prelungită, ea face loc fenomenului de oboseală. Aceste metode tradiționale (exercițiul, demonstrația, explicația) în general orientate pe o activitate artistică productivă a preșcolarului pot fi folosite de educatoarea când condițiile concrete, ale unor forme de activitate ale lecției o cer, și în completarea metodelor de tip euristic.

Metodele tradiționale se pot converti prin înnoire, ceea ce le conferă un rol euristic. Exemplu: preșcolarii pot face diferite exerciții de amestecuri de două culori, pentru ca apoi să descopere singuri, prin comparație că ei au calități noi: au devenit mai strălucitoare, mai luminoase, mai grele, mai ușoare etc. f. Metoda dialogului dirijat Metoda dialogului dirijat prezintă aspecte înnoite ale metodei conversației și include mai multe procedee prin care se deplasează centrul de greutate de la întrebările de orientare cu fluxul educatoarea-preșcolar la cele cu caracter de investigare (cercetare) cu fluxul educatoarea-preșcolar Ea conferă elevilor o anumită autonomie în abordarea problemelor elastice manifestată în general prin întrebarea de ce? Pentru a declanșa această atitudine a preșcolarilor, educatoarea trebuie să prezinte în așa fel problema încât ea să incite curiozitatea, interesul și gândirea preșcolarilor spre căutarea diferitelor soluții. Această metoda, pe lângă celelalte metode, este una din caile prin care se poate înlătura învățarea mecanică de către preșcolarii a unor probleme, cum ar fi cele ale teoriei culorilor, sau alte teme plastice. De asemenea, educatoarea poate să reducă numărul întrebărilor, la una sau

două, dar care să solicite răspunsuri gândite, bazate pe noi observari sau pe noi experiențe. Prin aceste întrebări ei provoacă să-și imagineze și să gândească creator într-o perspectivă mai largă.

g. Metoda jocurilor didactice Jocul ca metodă didactică nu este un simplu mijloc de divertisment, ci un mijloc de cunoaștere (de învățare) care corespunde nu numai vârstei copilăriei ci și naturii omului în general. La lecțiile de educație plastică și are o mare valoare educativă întrucât prin joc, elevii își încearcă atât abilitățile lor de desenare, cât și cele de găsire a diferitelor soluții posibile pentru realizarea unui anumit scop (temă plastică). Jocul implică și o trecere de la incertitudine la certitudine, de aceea el are și un caracter lucid (conștient).

Dacă nu ar fi incertitudine, jocul nu ar mai prezenta interes, întrucât se știe că stările psihice specifice jocului sunt legate de risc. Jocul pune în fața copiilor situații noi pe care ei trebuie să le rezolve dovedind spirit de inițiativă, fantezie, voință, spontaneitate etc. Prin activitățile plastice -joc se pot realiza primele experiențe practice - plastice ale copiilor, primele lor exerciții (de exemplu amestecuri cromatice) prin care ei se confruntă cu diferite aspecte estetice ale realității, și prin care ei se adaptează la acestea.

Activitățile plastice -joc pot fi organizate în scopul dezvoltării sensibilității artistice - plastice, ca mijloc de a dobândi experiențe plastice noi (tehnici de lucru) și de familiarizare a copiilor cu unele elemente de limbaj plastic expresivitatea punctului, a liniei, a formei plane, a volumului, a culorii, a valorii etc.) de asemenea pot fi folosite și ca mijloc de descoperire a unor efecte plastice noi, și de extindere a cunoașterii asupra lumii prin anumite exerciții plastice aplicative etc.

BLOCAJELE CREATIVITĂȚII

Înflorirea disponibilităților creative este împiedicată de o serie de obstacole, bariere. Cea mai puternică o constituie conformismul: oamenii obișnuiți nu le place ceea ce iese din comun, șocând felul lor de a înțelege și a se comporta. Ei nici nu au încredere în fantezie, prețuind în special gândirea analitică, gândirea critică. În felul acesta există tendința de a-ți controla ideile ce-ar putea șoca și pentru care nu poți dezvolta imediat argumente. În alt blocaj stă în mintea noastră, plină de reguli și metode, algoritmi învățați, la care recurgem îndată, deși ne inchistează, rezistând tendințelor de a căuta alte procedee net diferite (blocaj metodologic). Mai sunt și obstacole emotive:teama de a nu greși, descurajarea rapidă, graba de a accepta prima idee (care rare ori este ce mai bună).

Aceste blocaje apar foarte puternic în școala tradițională, unde se insistă foarte mult asupra disciplinei stricte, a educării raționamentului analitic și critic, unde teama de a nu greși este mare și blocajul metodologic este puternic favorizat.

De aceea psihologii preocupați de dezvoltarea creativității au imaginat numeroase metode și procedee pentru stimularea creativității, unde îndeosebi metode asociative ce pun accentul pe libertatea asociațiilor, a gândirii necontrolate, considerându-se că soluțiile ne vin, de regulă, din inconștient

Blocaje culturale:

- conformismul(atât la nivelul copilului, cât și al cadrului didactic);
- neîncrederea în fantezie și prețuirea exagerată a unor tipare logice de gândire ;

- urmărirea rigidă a rigorii științifice sau presiunea conformistă care sancționează orice ieșire din tiparele prestabilite, abaterile de la conceptele dominate, de la stereotipuri etc;

- dorința de a se conforma modelelor sociale, dorința de apartenență;

- „coformism” la idei vechi, ca și la cele noi;

- slaba capacitate de a transforma sau modifica ideile;

- sentimentul că tendința de a te îndoii sistematic este un inconvenient social;

- exaltare excesivă față de spiritul grupului, conducând la conformism. Blocaje metodologice: • rigiditatea tiparelor(algoritmul) care închistează gândirea divergentă, creativă ;

- pecețile educației sau tendința ca în cadrul instituționalizării educației, ca proces managerial, să fie eliminate programele creative (costisitoare) în favoarea programelor anterior verificate, cu eficiență rapidă.

- paradigmele, tradițiile, modelele arhaice sau osificarea mecanismelor care, în timp, s-au dovedit eficiente;

- fixitatea funcțională (folosirea obiectelor doar în scopul pentru care au fost create, deși ele ar putea oferi lejer și alte utilizării); • critica prematură; Blocaje emotive :

- teama de a nu greși; 18 • graba de a accepta prima idee/soluție;

- descurajarea rapidă; • tendința exagerată de a-i întrece pe alții;

- rezistența personală la schimbare sau conservatorismul, teama de a ridicol, teama de a nu comite o greșală, de a nu părea extravagant, teama de eșec, ca factor ce concură la „sterilizarea” ideilor noi care nu se impun prin suport rațional și, în consecință, sunt evaluate ca „neserioase”; teama de a risca sa fii un „pionier” de a fi în minoritate;

- teama ori neîncrederea față de colegi;

- capacitatea slabă de a se relaxa, nelăsând timp incubației să se desfășoare, să acționeze;

- dependența față de opiniile altora;

- lipsa competenței de a depune efort susținut pentru a desfășura procesul de rezolvare a unei probleme de la identificarea ei până la soluționare; Blocaje de ordin perceptiv:

- incapacitatea de a se interoga asupra evidentului;

- incapacitatea de a utiliza de a se distinge între cauză și efect;

- dificultatea de a defini o problemă sau refuzul de a sesiza problema;

- dificultatea de a destructura o problemă în elemente care pot fi manipulate, dirijate;

- inapacitatea de a utiliza toate sensurile care ne pun în contact cu mediul ;

- dificultatea de a percepe relații neobișnuite între idei și obiecte; • incapacitatea de a defini lucrurile;

- îngustarea excesivă a punctului de vedere ;
- credința negativă:

Analizând mediul școlar sub aspectul încurajării creativității observăm că aceasta deține recordul în privința unor practici contraindicate pentru dezvoltarea creativității și activismului copilului în învățare. Iată prin ce se greșește:

- transmiterea, în permanență, a cunoștințelor „de-a gata” construite, asociată cu o formă expozitivă și impozitivă;

- lipsa de flexibilitate și de toleranță față de răspunsurile personale ale copiilor, într-o altă formă decât cea predată;

- imitarea libertății copiilor de a gândii „altfel” și înăbușirea tendinței lor de a-și imagina alternative fantastice;

- îngrădirea dorinței de a efectua desene nesupunându-se canoanelor asemănării cu realitatea;

- descurajarea ideilor proprii ale copilului și a nonconformismului;

- hipercriticismul și sarcasmul cadrului didactic;

- lipsa de entuziasm și comoditatea educatorului, care nu apreciază implicarea activă a copilului în sarcină, aceasta pretinzând și din partea educatorului efort de participare și de cooperare;

- directivismul, dogmatismul și rigiditatea stilului de predare;

- uniformizarea și lipsa tratării diferențiate;

- accentul cade cantitate și pe cantitate și nu pe calitate în furnizarea și reproducerea cunoștințelor din partea copilului;

- interese reduse din partea educatorului, în a stimula creativitatea copiilor pentru a evita abaterea de la proiectul de activitate prestabilit;

- evitarea folosirii metodelor interactive de stimulare a creativității pentru a nu crea „dezordine” în grupă; • instaurarea, în grupă, a unei atmosfere tensionate, stresante , mai ales atunci când se face recapitularea sau verificarea cunoștințelor.

Aceste practici inhibitoare țin mai ales de cadrul didactic, de concepția sa asupra actului didactic, de pregătirea sa psihopedagogică, de personalitatea, comportamentul și de atitudinile sale. Educatorii sunt în general interesați de capacitatea copiilor de a da răspunsurile „exacte”, nu să rectifice procesul mental care rezulă din din răspunsurile „incorecte”. Relația dintre educator și copil ar trebui să se bazeze pe un parteneriat egal și nu ar trebui să existe educatorul dominant și elevul supus.

Educatorul trebuie să cunoască și să folosească adecvat metodele și tehnicile predare/învățare menite să stimuleze activismul și creativitatea copiilor săi. Limitele creativității sunt definte de către sistemul educațional, care încurajează mai mult inițiativa în învățare decât

spontaneitatea și creativitatea. Întrădeavăr, aproape toți educatorii recunosc importanța creativității, dar nu au instrumentele necesare sau timp pentru stimularea acesteia.

Educatorii care respectă ideile copiilor îi ajută să gândească și să-și rezolve problemele singuri. Copiii care sunt liberi să greșescă, să exploreze și să experimenteze, de asemenea, se vor simți liberi să inventeze, să creeze și să găsească multiple modalități de rezolvare a situațiilor întâlnite.

Copilul trebuie lasat să greșescă și să învețe, făcând diferite lucruri. Beneficiul învățării creativității în grădiniță face ca activitățile să fie mai eficiente și mai distractive, dând un farmec imaginației și învățării copiilor.

A încuraja creativitatea preșcolarilor este un proces unde educatorii trebuie să devină deschiși și permisivi, acceptând și dând libertatea copiilor. Astfel, ei ar trebui:

- Să accentueze procesul și produsul.
- Să asigure un mediu care să permită copiilor să exploreze și să se joace fără restricții.
- Să primească cu deschidere și bunăvoință ideile copiilor și să nu-i forțeze pe aceștia să gândească asemenea adulților.
- Să accepte ideile neobișnuite ale copiilor și să nu le critice.
- Să ofere timp copiilor să exploreze toate posibilitățile, mergând de la cele mai utilizate până la cele mai originale;
- Să știe că dialogul și conversația sunt întotdeauna moduri bune de a întreține creativitatea.
- Întotdeauna să le spună copiilor că orice problemă are mai mult de o soluție.
- Să nu îi descurajeze pe copii, spunându-le că ideile lor nu sunt practice.
- Să înțeleagă că orice copil, de fapt orice făptură umană, este capabilă de a fi creativă dacă este încurajată și învățată.

• Poate –cel mai important- să se dea copiilor timp: timp să se joace, timp să experimenteze, timp să facă greșeli, timp să încerce toate posibilitățile într-o situație și timp să exploreze propria lor lume imaginară. Tot acest timp îi va ajuta să devină mai creativi în rezolvarea problemelor și, cu timpul, ar putea adulții care se gândesc mai departe de aparențe. Educatorii înțelepți oferă activități cu multiple oportunități pentru comportamentul creativ. Ei propun obiective care cer muncă originală, învățare independentă, proprie inițiativă și experimentare. Ei pun la dispoziție materiale care permit o învățare progresivă, prin experimentare directă, strategii care permit ideilor să se lege de altele și activități, care îi fac pe copii să gândească creativ. Și totuși, revenim, insistând să se combată ceea ce este greșit în atitudinea unora dintre noi: „Cum omoară adulții creativitatea copiilor?”

• Insistând ca ei să facă lucrurile „în mod corect”, învățându-i pe copii că există numai un singur mod de a face lucrurile corect, le „omoaară” dorința lor de a încerca noi căi.

• Silindu-i pe copii să fie realiști, oprindu-i de la a-și imagina ori a visa; când adultul eticizează fanteziile copilului ca fiind „aiureli”, „prostii”, „copilării”, încercând „să-l aducă cu

picioarele pe pământ”, de multe ori încercarea provoacă acestuia derută, un sentiment al lipsei de sens, neîncredere în forțele proprii. Într-o secundă, bucuria, avântul, interesul și plăcerea dispar.

- Comparând copiii între ei; acesta e un mod subtil de a-i face pe copii să se conformeze; esența creativității este libertatea de a se conforma sau nu.

- Descurajând curiozitatea copiilor; unul dintre indicatori creativității este curiozitatea; adesea adulții ignoră însă întrebările copiilor, considerând că sunt prea ocupați pentru întrebările „naive”. Întrebările copiilor merită întotdeauna respect!

Un educator care va reuși să elimine din calea copiilor săi aceste blocaje, să se deschidă odată cu ei spre creativitate, ieșind din tiparele învățământului formal va avea cea mai mare satisfacție sufletească 21 atunci când, peste ani, își va vedea „copiii” la a căror formare a contribuit că sunt oameni echilibrați, stăpâni pe ei, inteligenți și originali, chiar creativi în ceea ce fac.

II.1. CONCEPTUL DE CURRICULUM ȘI INTEGRARE CURRICULARĂ În literatura pedagogică actuală, nu există încă un consens privind definirea conceptului de curriculum. Totuși, majoritatea definițiilor actuale încorporează câteva elemente descriptive comune. -curriculumul reprezintă ansamblu documentelor școlare care fac referire la conținuturile activităților de predare –învățare. - curriculumul integrează totalitatea proceselor educative și a experiențelor de învățare prin care trece copilul pe durata parcursului său educațional. -curriculumul presupune abordarea sistematică a procesului de învățământ, prin crearea unui ansamblu funcțional al componentelor sale.

Definițiile termenului curriculumul includ două aspecte esențiale ale acestui construct- parcurs școlar și experiențe de învățare -, între care există o relație intrinsecă. Astfel, în concepția actuală asupra programelor curriculare, domeniile de conținut, respectiv domeniile de formare cuprinse în programul curricular sunt selectate și articulate într-un parcurs unitar și logic, astfel încât, prin parcurgerea lor, să i se asigure celui care învață experiențe de învățare profunde și de durată, ce includ structuri conceptuale și cognitive, competențe și comportamente care îi vor permite o bună integrare socială și o realizare deplină în plan personal.

Recunoscând accentul sporit pe care îl primește planul experiențial al curriculumului, oferind o definiție de lucru a termenului curriculumul, care este, în opinia noastră, relevantă pentru învățământul preșcolar, pentru specificul acestuia: Curriculumul reprezintă ansamblu experiențelor de învățare directe și indirecte ale copiilor, implicații în situații educaționale formale, nonformale și informale. În discursul pedagogic referitor la educația preșcolară, termenul curriculumul este utilizat sistematic doar în materialele curriculare de dată recentă, odată cu apariția documentului: “Curriculumul pentru învățământul preșcolar”, în septembrie 2008.

Adoptarea deplină în cadrul acestui document a termenului reprezintă mai mult decât o inovație terminologică. Utilizarea conceptului este în fapt asociată cu abordarea curriculară a programului educațional, abordare care, deși vizibilă deja în documentele curriculare preșcolare ce au urmat primelor etape ale reformei majore a învățământului românesc de după 1989, este acum incontestabilă, asigurând noului curriculum coerența internă, relevanță și un grad sporit de operaționalitate.

Curriculumul preșcolar, așa cum este aceasta prezentat în documentele curriculare, reprezintă o ofertă oficială, formală, a cărei implementare practică, deși obligatorie, implică din partea cadrului 34 didactic o proiectare suplimentară, constantă și contextualizată.

Cadrul didactic realizează astfel așa o numită acțiune de dezvoltare a ofertei curriculare, demers menit să asigure relevanța și eficiența programului curricular în contextul practicii în care acesta este aplicat. Este vorba despre decizii de proiectare curriculară, care trebuie să țină cont de specificul curriculumului ca proiect, respectând atât sistemul conceptual și valoric al acestuia, cât și specificul elementelor sale structurale. Integrarea curriculară

- este o modalitate inovatoare de proiectare a curriculum-ului care presupune sintetizarea și organizarea didactică a conținuturilor din domenii diferite ale cunoașterii astfel încât să se asigure achiziția de către preșcolari a unei imagini coerente, unitare despre lumea reală.

- curriculum integrat sugerează corelarea conținuturilor.

- curriculumul învățământului preșcolar promovează ideea planificării pe teme și încurajează utilizarea metodei proiectelor în activitatea didactică cu preșcolarii ceea ce facilitează demersul abordării integrate. Predarea în manieră integrată a disciplinelor presupune sintetizarea și organizarea didactică a informațiilor din domenii diferite ale cunoașterii în vederea construirii unei viziuni interactive asupra lumii reale. Istoria pedagogiei dar și teoria pedagogică contemporană înregistrează numeroase constatări privind pericolul detașării școlii de viața reală și a transformării acesteia într-un cadru închis ficțional și denaturat (Dewey, 1902, Neculau, 1982, Cucos, 1997).

Corelarea conținuturilor, predarea tematică, predarea sinergică, integrarea curriculară sunt soluții posibile pentru depășirea acestui pericol și pentru pregătirea reală a individului pentru inserția socială. Azi principala provocare în domeniul proiectării școlare (Chiș, 2001) este integrarea conținuturilor disciplinelor de studiu precum și a ariilor curriculare. În grădiniță datorită structurării flexibile a conținuturilor există o libertate de decizie aproape deplină cu privire la tipurile de conținuturi pe care să le oferim copiilor și o autonomie sensibil egală în privința metodologiei de propunere a acestor conținuturi.

Desigur se așteaptă ca libertatea oferită să fie exercitată cu răspundere de către educatoare, responsabilitate asigurată de o bună pregătire psihopedagogică, o concepție corectă despre copii, o anumită înclinație nativă pentru munca cu aceștia. Integrarea curriculară este descrisă de literatura pedagogică actuală drept o modalitate inovatoare de proiectare a curriculum-ului, care presupune sistematizarea și organizarea didactică a conținuturilor din 35 domeniile diferite ale cunoașterii, astfel încât să se asigure achiziția de către copii a unei imagini corecte, unitare despre lumea reală.

Conceptul de curriculum integrat sugerează în primul rând corelarea conținuturilor, însă acest demers necesită o abordare curriculară în care punctul de pornire este cel mai adesea finalitatea urmărită, în funcție de care sunt alese toate celelalte componente ale procesului instructiv-educativ.

Prin abordarea integrată a activităților în grădiniță, facem ca granițele dintre tipurile și categoriile de activități să dispară și studiem tema aleasă cu ajutorul mijloacelor de investigare a mai multor științe. Activitatea se desfășoară pe grupuri, nu cu întreaga grupă.

2 CARACTERSTICILE PROIECTĂRII CURICULARE

Majoritatea specialiștilor din domeniul științelor educației consideră că etapele proiectării didactice corespund răspunsurilor la întrebările pe care cadrele și le pun:

Întrebări Etape 1. Ce voi face? Precizarea obiectivelor educaționale ale activității didactice

2. Cu ce voi face? Analiza resurselor educaționale
3. Cum voi face? Elaborarea strategiei educaționale
4. Cum voi ști dacă s-a realizat ce trebuia?

Stabilirea metodologiei de evaluare Așadar, punctul de plecare în proiectarea activităților îl constituie obiectivele cadru și de referință, deoarece ele reprezintă reperle finale ale tuturor activităților care se petrec în grădiniță, așa cum sunt ele prevăzute în planul de învățământ

. Prin diversitatea lor, acestea vizează dezvoltarea copilului sub toate aspectele, așa cum sunt ele precizate în curriculum prin domeniile de dezvoltare. Scopul primordial al 36 educației timpurii este dezvoltarea globală a copilului, acesta fiind urmărit prin toate domeniile experiențiale propuse de curriculum. Specificitatea grupului de copii și resursele materiale de care dispune grădinița condiționează în mare măsură proiectarea didactică.

Durata atingerii unor obiective poate varia de la o grupă la alta. Cadrul didactic este cel care decide care sunt obiectivele, conținuturile, materialele și metodele ce vor fi utilizate pe o anumită perioadă de timp. Planificarea activităților este un proces ce este puternic influențat de progresul înregistrat de copii.

De aceea, un rol important în proiectarea didactică îl are stabilirea metodologiei de evaluare pentru determinarea progresului pe care îl înregistrează copiii.

Datorită diferențelor dintre copii, pentru ca anumite obiective să fie atinse de toți copiii, se impun diferențieri curriculare prin proiectarea altor activități.

1. Proiectarea activitatilor integrate

- Reprezintă ansamblul de procese și operații deliberative de anticipare a pașilor ce vor fi parcurși în organizarea, realizarea și evaluarea activităților instructiv-educative

- În viziunea pedagogiei clasice proiectarea înseamnă eșalonare pe unități de timp a conținuturilor educaționale

- În pedagogia modernă accentul cade pe gândirea și structurarea situațiilor de învățare efectivă a copiilor, este vorba de prefigurarea experiențelor de învățare pe care le vor parcurge preșcolarii.

- Activitatea de proiectare didactică presupune o viziune de ansamblu a tot ceea ce se poate întâmpla pe perioada derulării unui proiect și pentru o activitate încheată într-un scenariu unic, cu secvențe unice, alcătuite din una-două activități integrate pe arii de stimulare și complementare.

- Activitatea de proiectare se realizează în funcție de obiectivele presupuse pe zile, în așa fel încât să permită crearea unor scenarii de lucru plăcute copiilor, care să-i antreneze în rezolvarea sarcinilor încredințate.

- Se va avea în vedere permanent ca obiectivele propuse să fie de ordin formativ, dar și informativ, să nu fie numeroase pentru a permite împletirea și desfășurarea lor. Viziunea curriculară actuală de alcătuire a programelor școlare permite o mai bună orientare a predării, învățării și evaluării în raport cu obiective de formare care vizează competențe de nivel superior de aplicare a achizițiilor în contexte noi și de rezolvare de probleme teoretice și practice.

Proiectarea didactică nu se mai reduce astăzi la elaborarea de „ programe analitice”, concepute ca inventare de teme și subteme, carora li se repatrizează un număr fix de ore, fără o raportare clară la finalități educaționale dezirabile.

Conceptul de „proiectare didactică” este mult mai amplu el fiind subordonat viziunii 37 curriculare. În această viziune, conținuturile nu mai constituie elementul central al activităților de proiectare didactică la macronivel. Ele nu devin neimportante, nu este vorba de negarea importanțelor ci de valorificarea valorii lor instrumentale, de valorizarea lor ca puncte de plecare în acțiunea complexă de formare a elevilor de instruire modernă, activă și interactivă; accentul se pune pe valorificarea valențelor informative și formative ale conținuturilor și pe flexibilitatea adaptabilitatea acestora.

Conținuturile sunt valorificate în didactica modernă ca vehicule de formare a unor competențe funcționale, ca instrumente de vehiculare cognitivă, de accesare și procesare activă și formatică a informațiilor. Așadar conținuturile nu trebuie să fie privite doar de sisteme de informații, ci ele implică și strategiile de formare a competențelor condensate în finalitățile educaționale preformulate. Conținuturile în sine nu au sens decât în raport cu finalitățile educaționale urmărite, care determină practic conținuturile (modul de selectare și structurare a acestora).

Cu toate acestea se mai practică curent devizarea curriculum-ului după categoriile tradiționale inspirate de o repartiție a materiilor de predat: limba maternă, matematică, științele fizice, științele umane... Această diviziune axată pe discipline nu ar trebuie să mai fie punctul de plecare al elaborării programelor; cel mai mult ar putea fi o fază terminală în vederea regrupării și nu a divizării capacităților elevului care se integrează în structuri conceptuale comune sau ierarhice.

Punctul focal al curriculei trebuie să fie elevul și nu materia; liniile sale de forță trebuie să fie obținurile fundamentale ale politicii educative. De aceea, când se vorbește de conținutul curriculum-ului trebuie să înțelegem că nu este vorba de enunțări de materii de învățat, ci de scopuri exprimate în termeni de competențe, mod de acțiune sau de a ști în general al elevului. "(L.D'Hainaut coord.,1981.p.95) În acest sens, Philippe Meirieu(1993) promovează o pedagogie a subiectului care încearcă să descrie procesele care au loc în „cutia neagră” a elevului în momentul învățării.

În viziunea sa profesorul trebuie să aibă capacitatea de a traduce conținuturile în „demersuri de instruire”, adică într-o serie de operații mentale pe care el face efortul de ale le înțelege și de a le institui în clasă(Ph.Meireu,1993, p.52). Practic, pe măsură ce elevul învață cum să învețe, învățarea se transformă într-un proiect personal al acestuia. În acest proiect de maximă

importanță sunt operațiile și procesele mentale efectuate de elev, maniera concretă în care un element nou este integrat într-o structură cognitivă deja existentă și implicit, competențele implicate.

Abordarea curriculară urmărește, cu prioritate, optimizarea raporturilor de relaționare organică și de corespundență dintre componentele structurale curriculum-ului: obiective educaționale, conținuturi curriculare, strategii de instruire și evaluare, precum și între acțiunile de predare, învățare și evaluare subordonate finalităților angajate la nivel de sistem educațional și de proces educațional.

Așadar, abordarea curriculară promovează o concepție nouă despre selectare, organizarea, structurarea și accesibilizarea conținuturilor, despre transpoziția didactică externă și intern, despre proiectarea și realizarea efectivă a procesului învățării; în acest context, metodologia elaborării curriculum-ului îi solicită cadrului didactic să selecționeze, să utilizeze și să articuleze toate componentele și etapele activității didactice în funcție de obiectivele educaționale urmărite, evitând marginalizarea sau izolarea unora sau favorizarea altora. Această abordare operează o inversare de termeni în ecuația învățării, în sensul că nu mai valorizează (aproape) exclusiv conținutul-stimul al învățării, ci, în principal, scopul pentru care se învață, corelat, firește, cu modul de parcurgere a procesului învățării, cu modul de implicare în învățare, precum și cu rezultatele învățării.

Abordarea curriculară favorizează valorificarea unei perspective curriculare care a determinat regândirea programelor școlare și elaborarea de manuale școlare alternative pe baza unei proiectări curriculare caracterizată prin următoarele elemente:

- focalizarea instruirii pe achiziții finale ale învățării: realizează trecerea de la programele analitice(concepute ca simple inventare de conținuturi, cărora le era repartizat un anumit număr de ore fără precizarea clară a finalităților educaționale) la programe școlare caracterizate prin centrarea demersurilor instructiv-educative pe obiective formative și prin corelarea sistemică judicioasă dintre obiective, conținuturi, activități de învățare și evaluare etc;

- accentuarea dimensiunii acționale în formarea și dezvoltarea personalității elevilor, copiilor: stimulează demersurile didactice active și interactive care să crească eficiența învățării școlare prin stimularea participării elevilor la activitățile educaționale, a cooperării lor cu cadrul didactic și cu colegii și prin situarea lor în centrul actului instructiv-educativ;

- structurarea clară a ofertei educaționale a școlii în raport cu interesele, aptitudinile și așteptările elevului, precum și cu așteptările societății, desigur în concordanță cu dinamica cerințelor pieței muncii: asigură coerență națională în ceea ce privește finalitățile educaționale ale sistemului de învățământ în ansamblul său, finalitățile etapelor de școlarizare, reperatele generale, principiile și standardele de elaborare și aplicare a curriculum-ului. Noua proiectare curriculară presupune trecerea de la o succesiune fixă a conținuturilor existente în manualele unice la autentice practici didactice reflexive, a demersuri didactice personalizat, valorificarea personalizată a programei școlare(care trebuie să fie parcursă în întregime), la citirea personalizată a manualului(respectiv a manualului alternativ), la selectarea și structurarea conținuturilor de către profesor (prin păstrarea, adaptarea, coplețarea, înlocuirea sau omiterea anumitor conținuturi din manualele școlare și prin realizarea transpziției didactice interne)

Principiilele generale care guvernează proiectarea curriculara sunt:

-articularea în manieră sistemică a componentelor de învățământ: finalității, conținuturi, strategii de instruire și autoinstruire , strategii de evaluare și autoevaluare;

- asigurarea coerenței și convergenței finalităților educaționale ale sistemului de învățământ, respectiv ale 39 diferitelor etape de școlarizare ;

- centrarea activității educaționale pe influențarea formativă a educaților;

- stimularea participării active și depline (intelectuale, afectiv-motivaționale și psihomotorii) a educaților, transformarea lor în parteneri în procesul propriei instruirii și formării; situarea elevului și a activității de învățare și formarea a acestuia în centrul procesului educațional.

Firește că pentru practicieni, de interes imediat sunt abordările realizate la nivel operational, la micronivel însă acestea sunt subsecvente unor decizii luate la nivel macro. Astfel, proiectarea curriculară presupune demersuri pedagogice puse în aplicare pe următoarele trei tipuri de decizii, interrelaționate (R.Seguin. 1991):

- decizii macrostructurale de ordin filosofic și politic, care implică stabilirea opțiunilor și priorităților fundamentale (idealul educațional și finalitățile educaționale de maximă generalitate), cât și a populației-țintă, a resurselor umane pedagogice, materiale etc. necesare sistemului educațional în ansamblul ;

-dezvoltare a personalității educatului pe diferitele trepte ale formării sale, stabilirea modalităților de evaluare globală și parțială a nivelului de pregătire a educaților;

- decizii microstructurale, care implică : stabilirea obiectivelor specifice pe discipline de învățământ sau module, stabilirea resurselor pedagogice necesare pentru realizarea obiectivelor specifice, stabilirea modalităților de evaluare parțială a educaților.

. IMPORTANȚA NOULUI CURRICULUM ÎN DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII

Un învățământ care se vrea integrat în Uniunea Europeană urmărește individualizarea instruirii copiilor, tratarea diferențiată, încurajarea celor care au nevoie de ajutor, proiectarea strategiilor de stimulare a interesului copiilor pentru afirmarea de sine și pentru instruirea conform nevoilor și capacităților fiecăruia pregătirea de nivel superior a educatorilor care să le permită înțelegerea complexă a situațiilor de învățare. Învățământul preșcolar actual urmărește abordarea integrală a copilului și a educației sale, nediscriminarea educației, implicarea familiei și a comunității în educația copilului, dezvoltarea politicilor educative de responsabilizare, precum și dezvoltarea organismelor societății civile care să promoveze alternative educaționale specifice vârstei.

Reforma sistemului de învățământ are ca obiective schimbarea mentalității și formarea unor dascăli flexibili; gândirea educației formale ne impune și ne obliga să schimbăm relația cu copiii și între copii, promovând sprijinul reciproc și dialogul constructiv prin noi strategii. Noul, necunoscutul, căutarea de idei prin metodele interactive conferă activității „mister didactic” se constituie ca o aventură a cunoașterii în care copilul e participant activ pentru că el întâlnește probleme, situații complexe pentru mintea lui de copil dar în grup, prin analize, dezbateri, descoperă răspunsurile la toate întrebările, rezolvă sarcini de învățare, se simte responsabil și mulțumit în finalul activității. Astfel efortul copiilor este unul intelectual de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere, de abordare a altor demersuri intelectuale interdisciplinare decât cele

clasice prin studiul mediului concret și prin corelațiile, elaborate interactiv, în care copiii își asumă responsabilitatea și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrup, individual în perechi. Ideile grupului au încărcătura afectivă și originalitate atunci când respectă principiul flexibilității. 56 Lumea în care trăim se schimbă și odată cu ea educația; sursele de informare pentru adulți și copii sunt multe încât pentru cei atrași de nou, de spectaculos, una pare mai atractivă decât alta.

Copiii primesc prin diferite „căi”, canale, prea multe informații pe care nu le rețin și nu au nici capacitatea de selecție a acestora. Unul din obiectivele concrete ale reformei în învățământul românesc este și reevaluarea conținuturilor de predare-învățare, conținuturi care implică convertirea învățământului dintru-unul preponderent reproductiv într-unul în esență creativ.

Conținuturile sunt orientate spre copil și se adresează nouă, educatoarelor, care avem posibilitatea să ne punem în valoare creativitatea și libertatea de a alege tema și mijloacele de realizare în funcție de specificul grupei, grădiniței și al comunității locale. Noile unități de învățare propuse de programa actuală pentru învățământul preșcolar au în vedere simplificarea activităților în ceea ce privește bogăția informațiilor abordate în cadrul fiecăreia cât și din perspectiva organizării acestora. Prin metodele interactive, de grup copiii își exersează capacitatea de a selecta, combina, în viață lucruri de care vor avea nevoie în viața de școlar și de adult. Însă conexiunile pe care le fac aceștia uimesc mintea unui adult.

Stimularea creativității copiilor este favorizată de metodele interactive, copiii descoperă o nouă experiență, interrelaționăm în grupuri de învățare activă aceea de a studia, investiga și capătă încredere în capacitățile individuale și ale grupului. Situațiile de învățare rezolvate prin metodele interactive de grup dezvoltă copiilor gândirea democratică deoarece ei exersează gândirea critică și înțeleg că atunci când analizează un personaj, comportamentul unui copil, o faptă, o idee, un eveniment critica comportamentul, ideea, fapta nu critica personajul din poveste sau copilul, adultul.

După fiecare metoda aplicată se pot abține performante pe care copiii le percep și-i fac responsabili în rezolvarea sarcinilor de lucru viitoare. Copiii înțeleg și observă că implicarea lor este diferită, dar încurajați își vor cultiva dorința de a se implica în rezolvarea sarcinilor de grup, să aibă răbdare cu ei, exersând și toleranța reciprocă. Și educația integrată este o modalitate nouă, o strategie modernă, iar conceptul de activitate integrată se referă la o activitate în care se abordează metoda în predarea, învățarea cunoștințelor îmbinând diverse domenii de formare a comportamentelor și abilităților preșcolarății.

Aceasta manieră de organizare a conținuturilor învățământului este oarecum similară cu interdisciplinaritatea în sensul că obiectul de învățământ are ca referință nu o disciplină științifică ci o tematică unitară, comună mai multor discipline, dar nu trebuie să facem confuzie între cele două concepte și să identificăm interdisciplinaritatea (ca o componentă a mediului pentru organizarea cunoașterii) și 57 integrarea (ca o idee sau un principiu integrator care rupe granițele diferitelor categorii de activități și grupează cunoașterea în funcție de tema propusă de educatoare ori de copii.

Integrarea presupune revenirea în același loc, în aceeași activitate a mai multor activități de tip succesiv care conduc la atingerea obiectivelor propuse, la însușirea conținuturilor, la realizarea în practică a proiectului didactic propus fiind o strategie ce presupune reconsiderări

radicale nu numai în planul conținuturilor ci și în ambianța predării și învățării. Predarea tematică se concretizează printr-o planificare pe termen lung sau scurt care reflectă relațiile dintre tema propusă, domeniile de cunoaștere și centrele de cunoaștere.

Această planificare trebuie să fie flexibilă, deschisă, adaptării la evenimentele speciale și presupune capacitatea educatoarei de adaptare la schimbările care pot interveni, determinate de interesele copiilor. Educația integrală permite realizarea tematicii astfel încât copiii acumulează informații își satisfac interesele, participă prin implicare atât efectivă cât și afectivă prin antrenarea unor surse cât mai variate, prin prezentarea conținutului cu ajutorul experiențelor diverse, exersării tuturor analizatorilor, al învățării prin descoperire. Fiecare partener în educație își are rolul său în conturarea unei clase echilibrate, asigurând o organizare participativă care include sau presupune un climat deschis, agreabil, senin, în care disciplina este realizată cu copiii, situațiile de învățare se bazează pe experiențe și încercări, pe stabilirea legăturilor de cauzalitate.

Activitățile integrate sunt cele prezente în planificarea calendaristica, proiectate conform planului de învățământ, orarului aferent nivelului de vârstă, susținute de experiența cadrului didactic. Scenariul educatoarei îi orientează pe copii să opteze pentru diverse centre care oferă posibilitatea alegerii domeniilor de învățare și a materialelor.

Varietatea acestora încurajează copiii să manifeste, să observe, să gândească, să exprime idei, să interpreteze date, să facă predicții, să-și asume responsabilități și roluri în microgrupul din care fac parte. O analiză comparativă între tradițional și noile metode arată că multe schimbări constau în faptul că îl plasează pe copil în procesul educativ după cum urmează: în aceste demersuri locul primordial îl ocupa copilul de la sugerarea temei și până la identificarea unor situații de „cercetare” soldate cu soluții proprii, de la un proces didactic fragmentat la unul integrat, global.

Educația integrată este un proces complex iar ceea ce am încercat să aducem în fața dumneavoastră sunt proiectele unor activități integrate.

Metoda „proiectelor” este o strategie de învățare la nivelul învățământului preprimar și primar considerată ca o modalitate modernă de optimizare a potențialului intelectual al copiilor, se adresează competentelor copilului acceptându-l și ca drept cunoscător al propriilor interese.

Așadar un proiect este o investigație a unui subiect a idealului către care copilul își îndreaptă întreaga atenție și energie, proiectul îi implică pe copii în conducerea investigației în mediul imediat și ceea ce este absolut deosebit din punct de vedere al parcurgerii individuale, a învățării și a ritmului propriu, proiectul poate fi dus la bun sfârșit de un grup mic de copii, de întreaga grupă sau ocazional de un singur copil.

Văzut în plan teoretic ca o metoda globală, cu un puternic caracter interdisciplinar, ca o metodă care stimulează și dezvoltă multilateral personalitatea în curs de formare a copilului. În plan practic el se definește ca un efort deliberat de „cercetare” al copiilor concentrat pe depistarea detaliilor și înțelegerea subiectului în întreaga sa amploare și nu pe găsirea de răspunsuri corecte la întrebările puse de adult.

Susținem aplicarea metodei proiectelor tematice alături de structurarea tradițională a activității didactice având în vedere că permite organizarea progresivă a activității copiilor în funcție de dezvoltarea lor de interesul manifestat și de gradul de cunoaștere al temei propuse;

proiectul le oferă copiilor contexte în care pot valorifica nenumărate și variate comportamente, abilități.

IMPORTANȚA NOULUI CURRICULUM ÎN DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII

Un învățământ care se vrea integrat în Uniunea Europeană urmărește individualizarea instruirii copiilor, tratarea diferențiată, încurajarea celor care au nevoie de ajutor, proiectarea strategiilor de stimulare a interesului copiilor pentru afirmarea de sine și pentru instruirea conform nevoilor și capacităților fiecăruia pregătirea de nivel superior a educatorilor care să le permită înțelegerea complexă a situațiilor de învățare.

Învățământul preșcolar actual urmărește abordarea integrală a copilului și a educației sale, nediscriminarea educației, implicarea familiei și a comunității în educația copilului, dezvoltarea politicilor educative de responsabilizare, precum și dezvoltarea organismelor societății civile care să promoveze alternative educaționale specifice vârstei.

Reforma sistemului de învățământ are ca obiective schimbarea mentalității și formarea unor dascăli flexibili; gândirea educației formale ne impune și ne obliga să schimbăm relația cu copiii și între copii, promovând sprijinul reciproc și dialogul constructiv prin noi strategii.

Noul, necunoscutul, căutarea de idei prin metodele interactive conferă activității „mister didactic” se constituie ca o aventură a cunoașterii în care copilul e participant activ pentru că el întâlnește probleme, situații complexe pentru mintea lui de copil dar în grup, prin analize, dezbateri, descoperă răspunsurile la toate întrebările, rezolvă sarcini de învățare, se simte responsabil și mulțumit în finalul activității.

Astfel efortul copiilor este unul intelectual de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere, de abordare a altor demersuri intelectuale interdisciplinare decât cele clasice prin studiul mediului concret și prin corelațiile, elaborate interactiv, în care copiii își asumă responsabilitatea și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrup, individual în perechi. Ideile grupului au încărcătura afectivă și originalitate atunci când respectă principiul flexibilității.

Lumea în care trăim se schimbă și odată cu ea educația; sursele de informare pentru adulți și copii sunt multe încât pentru cei atrași de nou, de spectaculos, una pare mai atractivă decât alta.

Copiii primesc prin diferite „căi”, canale, prea multe informații pe care nu le rețin și nu au nici capacitatea de selecție a acestora. Unul din obiectivele concrete ale reformei în învățământul românesc este și reevaluarea conținuturilor de predare-învățare, conținuturi care implică convertirea învățământului dintr-unul preponderent reproductiv într-unul în esență creativ.

Conținuturile sunt orientate spre copil și se adresează nouă, educatoarelor, care avem posibilitatea să ne punem în valoare creativitatea și libertatea de a alege tema și mijloacele de realizare în funcție de specificul grupei, grădiniței și al comunității locale. Noile unități de învățare propuse de programa actuală pentru învățământul preșcolar au în vedere simplificarea activităților în ceea ce privește bogăția informațiilor abordate în cadrul fiecăreia cât și din perspectiva organizării acestora.

Prin metodele interactive, de grup copiii își exersează capacitatea de a selecta, combina, în viață lucruri de care vor avea nevoie în viața de școlar și de adult. Însă conexiunile pe care le fac aceștia uimesc mintea unui adult. Stimularea creativității copiilor este favorizată de metodele interactive, copiii descoperă o nouă experiență, interrelaționăm în grupuri de învățare activă aceea de a studia, investiga și capătă încredere în capacitățile individuale și ale grupului. Situațiile de învățare rezolvate prin metodele interactive de grup dezvoltă copiilor gândirea democratică deoarece ei exersează gândirea critică și înțeleg că atunci când analizează un personaj, comportamentul unui copil, o faptă, o idee, un eveniment critica comportamentul, ideea, fapta nu critica personajul din poveste sau copilul, adultul.

După fiecare metoda aplicată se pot obține performante pe care copiii le percep și-i fac responsabili în rezolvarea sarcinilor de lucru viitoare.

Copiii înțeleg și observă că implicarea lor este diferită, dar încurajați își vor cultiva dorința de a se implica în rezolvarea sarcinilor de grup, să aibă răbdare cu ei, exersând și toleranța reciprocă. Și educația integrată este o modalitate nouă, o strategie modernă, iar conceptul de activitate integrată se referă la o activitate în care se abordează metoda în predarea, învățarea cunoștințelor îmbinând diverse domenii de formare a comportamentelor și abilităților preșcolarății.

Aceasta manieră de organizare a conținuturilor învățământului este oarecum similară cu interdisciplinaritatea în sensul că obiectul de învățământ are ca referință nu o disciplină științifică ci o tematică unitară, comună mai multor discipline, dar nu trebuie să facem confuzie între cele două concepte și să identificăm interdisciplinaritatea (ca o componentă a mediului pentru organizarea cunoașterii) și integrarea (ca o idee sau un principiu integrator care rupe granițele diferitelor categorii de activități și grupează cunoașterea în funcție de tema propusă de educatoare ori de copii.

Integrarea presupune revenirea în același loc, în aceeași activitate a mai multor activități de tip succesiv care conduc la atingerea obiectivelor propuse, la însușirea conținuturilor, la realizarea în practică a proiectului didactic propus fiind o strategie ce presupune reconsiderări radicale nu numai în planul conținuturilor ci și în ambianța predării și învățării.

Predarea tematică se concretizează printr-o planificare pe termen lung sau scurt care reflectă relațiile dintre tema propusă, domeniile de cunoaștere și centrele de cunoaștere. Această planificare trebuie să fie flexibilă, deschisă, adaptării la evenimentele speciale și presupune capacitatea educatoarei de adaptare la schimbările care pot interveni, determinate de interesele copiilor.

Educația integrală permite realizarea tematicii astfel încât copiii acumulează informații își satisfac interesele, participă prin implicare atât efectivă cât și afectivă prin antrenarea unor surse cât mai variate, prin prezentarea conținutului cu ajutorul experiențelor diverse, exersării tuturor analizatorilor, al învățării prin descoperire.

Fiecare partener în educație își are rolul său în conturarea unei clase echilibrate, asigurând o organizare participativă care include sau presupune un climat deschis, agreabil, senin, în care disciplina este realizată cu copiii, situațiile de învățare se bazează pe experiențe și încercări, pe stabilirea legăturilor de cauzalitate.

Activitățile integrate sunt cele prezente în planificarea calendaristică, proiectate conform planului de învățământ, orarului aferent nivelului de vârstă, susținute de experiența cadrului didactic. Scenariul educatoarei îi orientează pe copii să opteze pentru diverse centre care oferă posibilitatea alegerii domeniilor de învățare și a materialelor. Varietatea acestora încurajează copiii să manifeste, să observe, să gândească, să exprime idei, să interpreteze date, să facă predicții, să-și asume responsabilități și roluri în microgrupul din care fac parte.

O analiză comparativă între tradițional și noile metode arată că multe schimbări constau în faptul că îl plasează pe copil în procesul educativ după cum urmează: în aceste demersuri locul primordial îl ocupa copilul de la sugerarea temei și până la identificarea unor situații de „cercetare” soldate cu soluții proprii, de la un proces didactic fragmentat la unul integrat, global.

Educația integrată este un proces complex iar ceea ce am încercat să aducem în fața dumneavoastră sunt proiectele unor activități integrate.

Metoda „proiectelor” este o strategie de învățare la nivelul învățământului preșcolar și primar considerată ca o modalitate modernă de optimizare a potențialului intelectual al copiilor, se adresează competențelor copilului acceptându-l și ca drept cunoscător al propriilor interese.

Așadar un proiect este o investigație a unui subiect a idealului către care copilul își îndreaptă întreaga atenție și energie, proiectul îi implică pe copii în conducerea investigației în mediul imediat și ceea ce este absolut deosebit din punct de vedere al parcurgerii individuale, a învățării și a ritmului propriu, proiectul poate fi dus la bun sfârșit de un grup mic de copii, de întreaga grupă sau ocazional de un singur copil. Văzut în plan teoretic ca o metodă globală, cu un puternic caracter interdisciplinar, ca o metodă care stimulează și dezvoltă multilateral personalitatea în curs de formare a copilului.

În plan practic el se definește ca un efort deliberat de „cercetare” al copiilor concentrat pe depistarea detaliilor și înțelegerea subiectului în întreaga sa amploare și nu pe găsirea de răspunsuri corecte la întrebările puse de adult.

Susținem aplicarea metodei proiectelor tematice alături de structurarea tradițională a activității didactice având în vedere că permite organizarea progresivă a activității copiilor în funcție de dezvoltarea lor de interesul manifestat și de gradul de cunoaștere al temei propuse; proiectul le oferă copiilor contexte în care pot valorifica nenumărate și variate comportamente, abilități.

BIBLIOGRAFIE:

1. „Curriculum Național pentru învățământul preșcolar 3-5/7ani”
2. Crețu, C, „Teoria curriculum-ului și conținuturile educației” – Curs, Editura Universității Clujeana, Cluj – Napoca, 2001.
3. M.E.C.I. „Metode interactive de grup” edit. Miniped, București 2006. 81
4. Mușata Bocoș, Catalano Horațiu „Pedagogia învățământului primar și preșcolar” Ed.Presa universitară Cluj.
5. „Revista Învățământului preșcolar” nr. 1-2 / 2008. 6. „Revista Învățământului preșcolar” nr.3 / 2007. 7. Roșca, Al., „Condițiile dezvoltării flexibilității și creativității gândirii, în creativitate. Modele”.
8. Laurenția Culea „Aplicarea noului curriculum pentru o educație timpurie o provocare?”Ed.Diana.
9. „Programare. Structuri în psihologia gândirii”, Ed. Științifică, București, 1967.
10. Savu, N. , Raftu, E. (2007), Revista învățământului preșcolar.”Să nu blocăm creativitatea copiilor!”, Editura MECT, București.

ISBN ISBN 978-630-6502-89-9
Editura Meritocrat Cluj-Napoca
meritocratj@gmail.com

